

Art. pukovnik **DUŠAN GUDURIĆ** i
art. potpukovnik **MARIJAN PRIŠLIN**

VATRENO OBEZBEĐENJE NAPADA U USLOVIMA UPOTREBE NUKLEARNOG ORUŽJA

Primena nuklearnog oružja u budućem ratu neminovno će izazvati i promenu uslova pod kojima se dosada izvodio napad. Tako, naprimer, mogućnost upotrebe nuklearnog oružja od strane branioca, s jedne strane, zahtevaće da borbeni poredak napadača bude što rastresitiji kako bi trpeo manje gubitke od braniočevog nuklearnog dejstva, a potreba za što jačom vatrom radi neutralisanja branioca, s druge strane, zahtevaće da napadač koncentriše dovoljno sredstava kako bi mogao vatrom da pripremi i podrži izvršenje proboja i napad u celini. Ova dva međusobno oprečna zahteva najbolje se mogu zadovoljiti na taj način ako se relativno slaba vatra klasične artiljerije, uslovljena rastresitim rasporedom oruđa, dopuni, a delimično i zameni vatrom atomske artiljerije i drugih vrsta nuklearnog oružja, tj. ako se deo zadataka artiljerije izvršava klasičnom artiljerijom, a deo nuklearnim projektilima. Osim toga, radi eksploatacije uspeha postignutog sopstvenim nuklearnim projektilima, napadačeve jedinice moraće dejstvovati brzo kako bi ovladale prostorijom na koju su bačeni nuklearni projektili pre nego što je branilac posedne novim snagama i organizuje otpor. Da bi se to moglo izvesti, biće potrebno da napadač raspolaze brzim jedinicama (oklopnim i motomehanizovanim u ravnici, a planinskim i brdskim u planini).

Sve to uticaće i na ulogu i značaj kako klasične, tako i atomske artiljerije u napadu u budućem ratu. Postoje mišljenja da će klasična artiljerija potpuno izgubiti svoju dosadašnju ulogu i značaj u borbi i da će biti zamenjena atomskom artiljerijom, artiljeriskim atomskim raketama i drugim vrstama nuklearnog oružja. No, ako se imaju u vidu dosadašnja tehnička dostignuća u usavršavanju i proizvodnji nuklearnog oružja, kao i mogućnosti njegove primene u budućem ratu, može se doći do zaključka da će primena nuklearnog oružja moći u izvesnoj meri da smanji potrebu za velikim gustinama klasične artiljerije, poznatim iz Drugog svetskog rata, i da će se izvesni njeni zadaci rešavati nuklearnim projektilima, ali da će klasična artiljerija i dalje imati važnu ulogu i značaj u borbi. Ustvari, njihova dejstva međusobno će se dopunjavati. U kojoj će se meri u napadu koristiti nuklearni projektili, a u kojoj klasična artiljerija, zavisiće u svakom konkretnom slučaju od broja rentabilnih

ciljeva za dejstvo nuklearnim oružjem,¹⁾ raspoložive količine nuklearnih projektila i nuklearnog oružja. Prema tome, upotrebu nuklearnih projektila i klasične artiljerije ne treba razmatrati odvojeno već zajedno, kao jedinstvenu celinu.

Zbog potrebe zauzimanja rastresitog rasporeda, a u vezi s tim i nemogućnosti ostvarenja većih gustina artiljerije na 1 km fronta, klasična artiljerija neće biti u stanju da ostvaruje masovne vatre u onom obimu kao ranije, no za njima neće ni biti tako velikih potreba, pošto masovnu artiljerisku vatru po izvesnom cilju može zameniti dejstvo jednog nuklearnog projektila. Potreba za vatrom biće u napadu i dalje stalna, tako da će pri raspolaganju manjom količinom nuklearnih projektila, biti veća potreba za klasičnom artiljerijom, i obratno.

U klasičnom napadu je najveća potreba za artiljerijom bila, obično, u fazi artiljeriske pripreme juriša, pa se i proračun potrebne artiljerije za obezbeđenje napada najčešće vršio prema potrebama u ovoj fazi. U uslovima nuklearnog rata, zavisno od raspoložive količine nuklearnih projektila i predviđanja njihove upotrebe po mestu i vremenu, potreba za klasičnom artiljerijom ne mora biti najveća u fazi artiljeriske pripreme juriša.

Rastresiti raspored artiljerije zahtevaće da se artiljeriske grupe klasične artiljerije (naročito artgrupe viših jedinica) postavljaju na VP dublje nego dosada, a zbog toga one neće biti u stanju da, u granicama svog uspešnog dometa, dejstvuju po ciljevima u onolikoj dubini neprijateljske odbrane kao ranije. Kako će i branilac više ešelonirati svoj borbeni poredak po dubini, to će i ciljevi koji su ranije bili osnovni za pojedine artiljeriske grupe sada biti znatno udaljeniji. Sve to zahteva da se klasičnoj artiljeriji poveća domet ili da joj se dejstvo svede na ciljeve u manjoj dubini neprijateljske odbrane, a da se po dublje postavljenim ciljevima dejstvuje atomskom artiljerijom, artiljeriskim raketama i avijacijom.

Prema dosada izloženom može se zaključiti da će gustina klasične artiljerije u napadu, a naročito kada napadač raspoláže nuklearnim oružjem, normalno, biti manja nego u klasičnom napadu, da će mogućnosti za izvršenje masovnih artiljeriskih vatri biti ograničene i da će se neprijateljska odbrana u vatrenoj pripremi juriša moći da neutrališe klasičnom artiljerijom na manjoj dubini nego dosada. Pitanje količine klasične artiljerije potrebne za obezbeđenje napada rešavaće se za svaki konkretan slučaj posebno. Jasno je da će potreba za njom biti veća ukoliko se raspoláže sa manje nuklearnih projektila, pa makar se stvaranjem većih gustina izlagali izvesnom riziku, jer se neprijateljska odbrana mora neutralisati do početka napada sopstvenih snaga.

¹⁾ Pod rentabilnim ciljem u nuklearnom smislu ne podrazumevaju se samo ciljevi veličine bataljona-divizionara i veći, nego i manji ciljevi, koji su u toj situaciji važni za napadača.

Vatrena priprema juriša

Napad će i u uslovima upotrebe nuklearnog oružja imati svoje dosadašnje faze, tj. pripremu juriša, juriš i borbu u dubini odbranbenog pojasa, te će, analogno tome, postojati i odgovarajuće faze vatrenog obezbeđenja napada (nuklearnim oružjem, klasičnom artiljerijom, avijacijom).

Izvršenju juriša prethodiće vatrena priprema koja u savremenim uslovima može da bude atomska (vršena samo nuklearnim oružjem), artiljeriska (vršena samo klasičnom artiljerijom) ili kombinovana (vršena nuklearnim oružjem i klasičnom artiljerijom).

Atomska vatrena priprema juriša primenjivaće se: kada napadač raspolaže sa dovoljno nuklearnog oružja i projektila; kada konfiguracija zemljišta omogućava da se polazni položaj izabere i posedne bliže branioocu, a da pri tome jedinice na njemu budu zaštićene od dejstva sopstvenih nuklearnih projektila; kada napadač raspolaže oklopnim i moto-mehani-zovanim jedinicama, sposobnim za brzu eksploataciju uspeha i kada se ima dovoljno vremena za izvršenje svih priprema koje zahteva atomska vatrena priprema. Kada postoje navedeni uslovi, oklopne i moto-mehani-zovane jedinice, po završenoj vatrenoj pripremi, poći će na juriš bez zadržavanja ili sa najkraćim zadržavanjem na jurišnom položaju. Klasična artiljerija za to vreme stupaće u dejstvo po potrebi, ali ne vatrama primenjivanim u klasičnoj artpripremi, već vatrama artpodrške juriša i borbe u dubini.

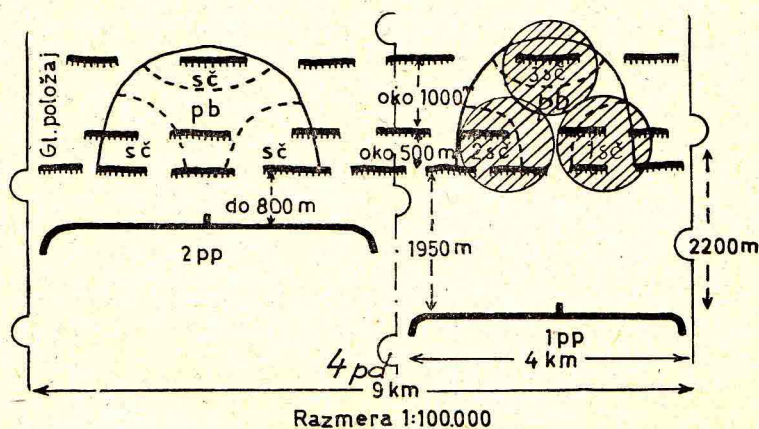
Ako navedeni uslovi ne postoje, tada se atomska priprema zapravo i ne bi mogla primeniti, pa iako bi napadač raspolagao sa dovoljno nuklearnih projektila. Nepovoljna konfiguracija zemljišta zahtevaće da se, radi sigurnosti, jedinice prvog ešelona za vreme atomske vatrene pripreme povuku na veće udaljenje od neprijatelja. Ako te jedinice nisu brzopokretne (oklopne, motorizovane), tada će im trebati više vremena da posle upotrebe nuklearnih projektila stignu do prednjeg kraja odbrane a za to vreme može branilac da privuče nove snage, posedne glavni položaj i ponovno organizuje otpor. U takvom slučaju bilo bi potrebno da klasična artiljerija, od završetka atomske pripreme do izbijanja jedinica pred braniočev prednji kraj, neutrališe oživele vatrene tačke na braniočevom glavnom položaju i spreči posedanje položaja novim snagama. Pošto bi se ovo dejstvo klasične artiljerije vršilo do početka juriša, tj. za vreme vatrene pripreme juriša, to ustvari ne bi ni bila izvršena čisto atomska priprema, već atomska priprema dopunjena artiljeriskom, odnosno kombinovana vatrena priprema.

Artiljeriska priprema juriša (samo klasičnom artiljerijom) primenjivaće se u slučajevima kada napadač uopšte ne raspolaže nuklearnim oružjem, ili kada raspolaže nuklearnim projektilima u vrlo ograničenom broju i njihovu upotrebu ne predviđa u fazi vatrene pripreme juriša, ili kada je neprijateljska odbrana slabo organizovana i bez pogodnih atomskih ciljeva. Po trajanju i strukturi, biće slična artiljeriskoj pripremi juriša u klasičnom napadu, samo će se izvoditi na manjoj dubini neprijateljske odbrane zbog veće udaljenosti ciljeva i vatrene položaja sopstvene artiljerije.

Najčešću primenu u budućem ratu imaće, svakako kombinovana vatrena priprema juriša, jer je ekonomičnija od atomske, a i zato što napadač, najčešće, neće raspomagati tolikom količinom nuklearnih projektila da bi mogao vršiti atomsku vatrenu pripremu.

Kombinovana vatrena priprema može imati razne varijante, kao naprimer:

a) Da se po celom glavnom položaju branilaca vrši na pravcu glavnog udara atomska priprema, a na pravcu pomoćnog udara artiljerijska priprema klasičnom artiljerijom (sl. 1)². Kao što se iz ove slike vidi, predviđeno je na frontu od 4 km dejstvo sa tri atomske granate. To se može smatrati dovoljnim, kada se uzme da će branilac na pravcu glavnog udara divizije (4 km) imati obično snage jednog bataljona sa formacijskim i prdatim vatrenim sredstvima³). Kako se bataljon u odbrani raspore-

SL 1

đuje, najčešće, sa dve čete u rejonu prvog i drugog rova, a sa jednom četom u rejonu trećeg rova, to bi predviđeni broj i raspored atomskih granata bio dovoljan za njihovo neutralisanje. Ali, da bi se neutralisanje ovih snaga i sredstava stvarno obezbedilo, potrebni su i tačni podaci o njihovom rasporedu, jer bi u protivnom dejstvo relativno skupih, a nasumce izbačenih nuklearnih projektila, moglo biti nekorisno. Iz ovih razloga služba izviđanja i obaveštavanja imaće veći značaj nego u klasičnim uslovima. Ali ponekad, naročito na manevarskom zemljištu i kada se branilac utvrdio po rovovskom sistemu, zbog čega će raspored njegovih

²) Pojedine varijante kombinovane vatrene pripreme juriša razmatraće se u ovom članku u okviru napada divizije, pod pretpostavkom da pd napada na frontu od 9 km, nanoseći glavni udar na frontu od 4 km, i da napadač raspolaže nuklearnim projektilima (atomskim granatama) od 10 KT, koje izbacuje atomskom artiljerijom na daljinu 10-20 km.

³) Obično se uzima da je bataljon najveća jedinica koja se skupno brani; da se bataljon brani na frontu oko 2 km i da su rastojanja-međuprostori između bataljona takođe oko 2 km.

snaga i sredstava biti teško uočljiv, biće slučajeva da se verovatni rejoni rasporeda braniočevih snaga i sredstava moraju predvideti prema nepotpunim podacima ili na osnovu taktičke analize, pa na osnovu toga izvoditi atomska priprema po njima.

Radi zaštite svojih prvih ešelona od dejstva sopstvenih nuklearnih projektila, polazni položaj za napad treba da bude udaljen od braniočevog prednjeg kraja za veličinu opasne zone. Ova zona u razmatranom slučaju iznosi: za pešadijske jedinice (u nepokrivenim rovovima) 2.200 m, a za tenkovske jedinice 750 m, računajući od najbližih nultih tačaka eksplozije nuklearnih granata⁴⁾. Kako će posle izbačenih nuklearnih projektila biti potrebno izvesno vreme za pokret napadačevog prvog ešelona od polaznog položaja do braniočevog prednjeg kraja (za pešadiju oko 20-30 minuta, a za tenkove i motorizovane jedinice oko 5-15 minuta), to će, takođe, biti potrebno da se za ovo vreme spreči branilac da sa preživelim živom silom i vatrenim sredstvima ili privlačenjem novih snaga organizuje ponovni otpor na glavnom položaju. Napadač može ovo da spreči jedino vatrom klasične artiljerije, što znači da u kombinovanoj vatrenoj pripremi juriša treba predvideti deo klasične artiljerije kojom će se dejstvovati po neprijatelju i u onim rejonima, gde se vrši atomska priprema, a za vreme od izvršenog dejstva nuklearnim projektilima do izbivanja jedinica prvog ešelona pred prednji kraj odbrane. Za izvršenje tih zadataka smatramo da je dovoljna artiljerija za podršku koja se nalazi na tome pravcu — obično 2-3 divizionu iz PAG-a ili pridatih pešadiskom puku koji dejstvuje na pravcu glavnog udara divizije i 1-2 divizionu iz DAG-a, tj. ukupno 3-5 divizionu klasične artiljerije. Sa ovom artiljerijom može se jednovremeno ostvariti NZV u dužini od 1800—3000 m, tj. na 50-75% širine fronta glavnog udara divizije (za sprečavanje prilaska novih snaga branioca), a takođe se može održavati uspeh koji je na braniočevom glavnom položaju postignut dejstvom nuklearnih projektila. Na pravcu pomoćnog udara, iako će klasična artiljerija biti do prepotčinjavanja brojnija nego na pravcu glavnog udara, gustina artiljerije biće, redovno, nedovoljna za jednovremeno neutralisanje branioca na celoj dubini njegovog glavnog položaja, pa će se njeno dejstvo u artiljerijskoj pripremi juriša češće ograničiti na neutralisanje najvažnijih neprijateljskih delova u zahvatu prve i druge linije ili samo u zahvatu prve linije rovova. Ovo će zavisiti i od trajanja vatrene pripreme u celini, koje će se u svakom konkretnom slučaju određivati prema potrebi vatrene pripreme na pravcu glavnog udara, gde se vrši atomska priprema juriša. Postepeno i često nedovoljno neutralisanje branioca na pravcu pomoćnog udara zahtevaće veće angažovanje napadačevih snaga i sredstava na tome pravcu, jer će slabije neutralisan neprijatelj pružati jači otpor. Zato će biti vrlo korisno

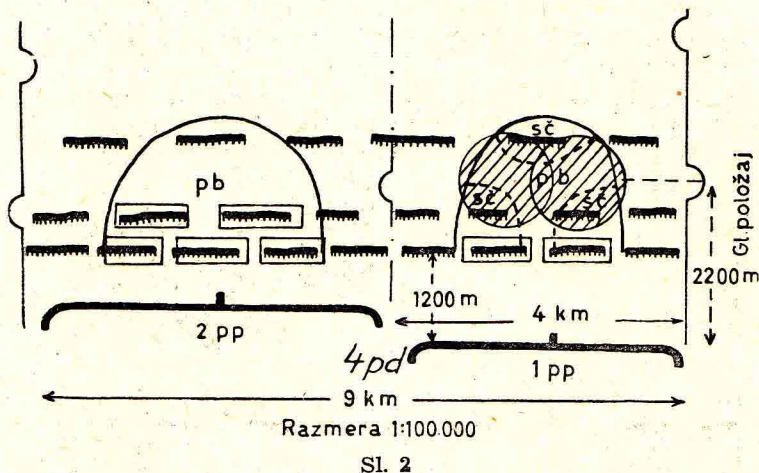
⁴⁾ Pri gađanju atomskim topom na daljinama od 10-20 km verovatno skretanje (VS) je 45 m, a verovatno kružno skretanje (VKS) oko 68 metara.

Opasna zona (OZ) = Otklon (O) + poluprečnik najmanjeg dejstva projektila (Re). Otklon označava veličinu sigurnosti koja se želi za sopstvene trupe, tj. 1-3 i više VKS.

OZ = O + Re = 3 VKS + Re = 204 + 1950 = 2154 ~ 2200 m za pešadijske jedinice, odnosno 204 + 540 = 744 ~ 750 m za tenkovske jedinice.

da snagama koje dejstvuju sa fronta sadejstvuje deo snaga koje prodiru na pravcu glavnog udara, dejstvujući u bok i pozadinu neprijatelja koji se brani na pravcu pomoćnog udara.

b) Da se na pravcu glavnog udara vrši atomska priprema po drugoj i trećoj, ili samo po trećoj liniji rovova, a po ostalom delu glavnog položaja, kao i na pravcu pomoćnog udara, da se vrši artiljeriska priprema klasičnom artiljerijom (sl. 2). Pošto će u ovom slučaju nulte tačke eksplo-

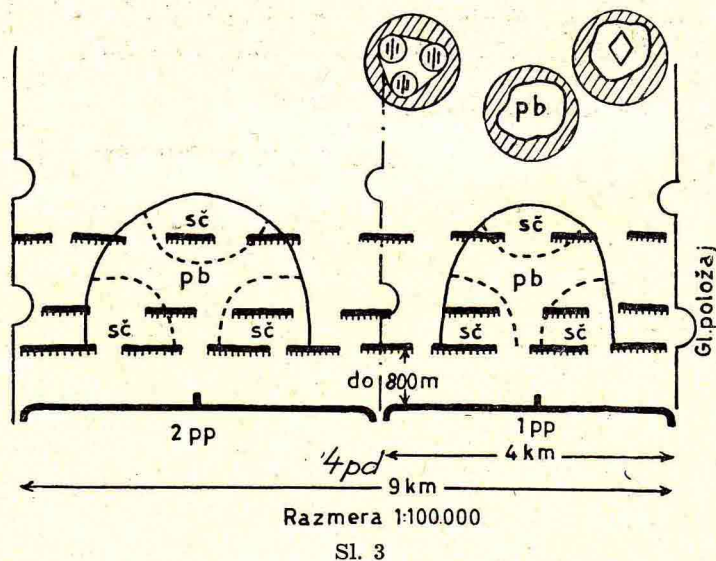
zija nuklearnih projektila biti između druge i treće linije rovova braniočevog glavnog položaja, to će napadačeve jedinice prvog ešelona biti zaštićene ako se budu nalazile na svega 1200 m od braniočevog prednjeg kraja i po završenoj atomskoj pripremi biće im potrebno manje vremena za pokret od polaznog položaja do braniočevog prednjeg kraja nego u prvoj varijanti (oko 15 minuta za pešadiju). Ali, kod ove varijante potrebno je klasičnom artiljerijom neutralisati neprijatelja i u prvoj liniji rovova na pravcu glavnog udara. Za to je potrebno oko 13 divizionija klasične artiljerije⁵⁾, zavisno od toga da li će se vršiti linisko ili površinsko neutralisanje neprijatelja. Ova količina artiljerije ne može se obezbediti bez privlačenja artiljerije i minobacača drugih ešelona korpusa i armije, ali i kada bi se obezbedila, ne bi se mogla rasporediti bez rizika da se za braniočevo nuklearno oružje stvore pogodni ciljevi veći od divizionija. Ova varijanta omogućava da polazni položaj napadača bude bliže braniočevom prednjem kraju, ali zahteva i znatno veću količinu klasične artiljerije. Ako se atomska priprema predviđa samo po trećoj liniji rovova (po bataljonskim rezervama), onda polazni položaj napadača može biti još bliže braniočevom prednjem kraju, ali je potrebna još veća količina klasične artiljerije radi neutralisanja neprijatelja u prvoj i drugoj liniji rovova na pravcu glavnog

⁵⁾ Za neutralisanje liniskim koncentracijama vatre, suženim snopom: 4.000 m: 300 m = 13 ad kalibra 76 — 122 mm.

udara. No kako u tom slučaju polazni položaj može biti na svega oko 700 m od braniočevog prednjeg kraja, moguće je za vatrenu pripremu privući oruđa za neposredno gađanje i bataljonske minobacače, i to u velikom broju, jer zbog neposrednog dodira branilac neće moći da dejstvuje po napadačevom polaznom položaju nuklearnim oružjem.

Ova varijanta kombinovane vatrene pripreme juriša primenljiva je samo u slučaju kada u dubini glavnog položaja branioca postoje topografski jake tačke, posednute takvim snagama koje predstavljaju pogodne atomske ciljeve, a na prednjem kraju je odbrana slabo organizovana i posednuta malim braniočevim snagama, nerentabilnim za dejstvo nuklearnim projektilima.

c) Da se atomska priprema vrši po neprijateljskim rezervama i artiljeriji, a glavni položaj branioca neutrališe klasičnom artiljerijom (sl. 3). U ovom će slučaju potreba za klasičnom artiljerijom, trajanje i

struktura artiljerijske pripreme i udaljenje napadačevog polaznog položaja za napad, uglavnom, biti isti kao i u klasičnom napadu. Ova varijanta kombinovane vatrene pripreme zahteva veliku gustinu artiljerije koju će biti teško obezbediti i bez rizika rasporediti, te će se u većini slučajeva morati da vrši postepeno neutralisanje neprijateljskog glavnog položaja, a često u toku vatrene pripreme juriša samo prve i, eventualno, druge linije rovova.

Ova varijanta primenjivaće se kada se na glavnom položaju branioca nalaze slabe snage koje ne predstavljaju pogodne atomske ciljeve i kada branilac raspolaže jakim rezervama i artiljerijom, naročito, ako mu je artiljerija vrlo aktivna, a rezerve brzopokretne i mogu intervenisati u borbi za glavni položaj. Trajanje artiljerijske pripreme po glavnom polo-

žaju zavisice od organizacije odbrane, jačine neprijatelja na glavnom položaju i od raspoložive artiljerije.

Iz razmatranja pojedinih varijanti kombinovane vatrene pripreme juriša vidi se da artiljeriska priprema može po svom trajanju i strukturi biti različita. Njeno trajanje zavisice od načina, mesta i vremena izvršenja atomske pripreme i jačine upotrebljenih nuklearnih projektila, a u vezi s tim i od udaljenja napadačevog polaznog položaja i potrebnog vremena za pokret napadačevog prvog ešelona od polaznog položaja do braniočevog prednjeg kraja. Tako, naprimer:

— ako se atomska priprema vrši dejstvom iz aviona, onda će rasturanje pogodaka biti znatno veće nego pri gađanju iz atomskih topova, opasna zona biće takođe veća, polazni položaj napadača biće na većem udaljenju od branioca, a za pokret prvog ešelona do branioca trebaće više vremena, pa će zato i artiljeriska priprema biti duža;

— ako se atomska priprema vrši atomskom artiljerijom, i to po prednjem kraju branioca, onda će polazni položaj napadača biti dalje i artiljeriska priprema duža nego ako se atomska priprema vrši po drugoj i trećoj liniji rovova braniočevog glavnog položaja;

— ako se atomska priprema vrši sa početkom vatrene pripreme, artiljeriska priprema biće kraća nego ako se atomska priprema vrši u toku vatrene pripreme, jer se u tom slučaju artiljeriska priprema mora, posle izvršene atomske pripreme, još produžiti za vreme koje je potrebno da napadačeve jedinice izvrše pokret od polaznog položaja do branioca. Ako se atomska priprema po glavnom položaju branioca vrši jačim nuklearnim projektilima (napr. od 15 i 20 KT), opasna zona za napadačeve jedinice biće veća, njihov polazni položaj dalji, za pokret prvog ešelona trebaće više vremena, a time će i artiljeriska priprema biti duža nego ako se atomska priprema vrši projektilima manje jačine.

U kombinovanoj vatrenoj pripremi važno je izabrati pogodan momenat za izvršenje atomske pripreme koja se, uglavnom, može izvršiti na početku, u toku ili na kraju vatrene pripreme juriša. Bacanjem nuklearnih projektila na početku vatrene pripreme postiže se iznenađenje neprijatelja, ali se i skraćuje trajanje artiljeriske pripreme na delu braniočevog položaja na kome se ne dejstvuje nuklearnim projektilima. Naime, potreba za brzom eksploatacijom uspeha postignutog atomskom pripremom zahteva da jedinice prvog ešelona odmah krenu sa polaznog položaja u napad. Ako su te jedinice oklopne ili motorizovane, vreme do njihovog izbijanja pred prednji kraj branioca biće vrlo kratko (često svega 5-10 minuta), a za to vreme artiljeriska priprema na delu fronta gde se atomska priprema ne vrši neće biti u stanju da u dovoljnoj meri neutrališe braniočeve snage, pa ni pod uslovom da se raspolaže sa dovoljno klasične artiljerije i da ova dejstvuje maksimalnom brzinom koju dozvoljava režim vatre.

Vršenje atomske pripreme u toku vatrene pripreme zahtevaće od napadača da do bacanja nuklearnih projektila dejstvuje po rejonima, po kojima se predviđa njihova upotreba, vatrom klasične artiljerije kako neprijatelj ne bi osetio da napadač sprema atomsku pripremu. Dakle,

artiljeriska priprema počinje pre i produžava se posle atomske pripreme, sve do izbijanja napadačevog prvog ešelona pred braniočev prednji kraj. Ovako se nuklearni projektili mogu primeniti kada je zemljište ispresecano i omogućava da polazni položaj napadača bude bliže braniocu, ili kada se atomska priprema vrši po bataljonskim i dublje raspoređenim rezervama i po artiljeriji branioca.

Upotreba nuklearnih projektila na kraju vatrene pripreme može doći u obzir samo ako se njima dejstvuje po braniočevim rezervama i artiljeriji, a jedinice prvog ešelona mogu u toku vatrene pripreme da izađu na jurišni položaj bez opasnosti da će pri tome trpeti gubitke od sopstvenih nuklearnih projektila. Ako se upotreba nuklearnih projektila predviđa po prvog i drugog liniji rovova glavnog braniočevog položaja, onda se praktično atomska priprema ne može da vrši na kraju vatrene pripreme, jer se posle ove, do izbijanja jedinica prvog ešelona pred braniočev prednji kraj, mora i dalje dejstvovati klasičnom artiljerijom, tj. produžiti artiljeriska priprema kako ne bi nastalo mrtvo vreme koje bi omogućilo braniocu da organizuje ponovni otpor na glavnom položaju. Prema tome, artiljeriska priprema produžava se i posle izbacivanja nuklearnih projektila, što znači da tako izvršena atomska priprema i nije zapravo ni vršena na kraju, već u toku vatrene pripreme juriša.

Od napred navedenih slučajeva, u kombinovanoj vatrenoj pripremi juriša, ipak je najpogodnija primena nuklearnih projektila na početku vatrene pripreme, jer obezbeđuje iznenađenje neprijatelja i najveći materijalni uspeh.

Vatrena podrška juriša i vatreno obezbeđenje borbe u dubini

Slično kao u vatrenoj pripremi juriša, primena nuklearnog oružja izazvaće izvesne promene i u izvršenju vatrene podrške i obezbeđenju borbe u dubini. Da li će ove promene biti znatnije, zavisice od broja i mesta upotrebljenih nuklearnih projektila u vatrenoj pripremi juriša, od predviđenog broja nuklearnih projektila za dejstvo u vatrenoj podršci juriša, od količine klasične artiljerije koja će vršiti artiljerisku podršku juriša i od roda vojske koji će biti nosilac napada (oklopne jedinice, motorizovane jedinice, pešadija).

Tako, naprimer, ako je na otseku proboja bio neutralisan ceo glavni položaj branioca sa nuklearnim projektilima, onda, normalno, neće biti potrebno da se u artiljeriskoj podršci dejstvuje po istoj prostoriji klasičnom artiljerijom metodom vatrene vala (VV) ili automatskih uzastopnih koncentracija vatri (UKV), jer bi to značilo nepotrebno rasipanje municije. Međutim, treba imati na umu da se sa ostvarenom vatreinom pripremom juriša po izvesnoj prostoriji neće uvek potpuno neutralisati sve snage i sredstva branioca na dotičnoj prostoriji, tako da će oživeti i stupiti u dejstvo one braniočeve snage koje su bile u sigurnim zaklonima ili van uspešnog dejstva nuklearnih projektila. Osim toga, branilac će, često, predvideti stvaranje »praznih (neposrednutih) prostora« u onim rejonima odbrane gde mogu biti upotrebljeni nuklearni projektili od

strane napadača, pa će za popune tih prostora odrediti jedinice koje treba da ih naknadno posednu. Iz ovog izlazi da će se odmah sa početkom juriša pojaviti potreba za dejstvom artiljerije po napred navedenim ciljevima. Za dejstvo po oživelim ciljevima u rejonima atomskih eksplozija najefikasnija će biti prateća artiljerija, pošto su ovi ciljevi najčešće mali, a nalaze se zaklonjeni u pojedinim bunkerima, zaklonima i sl. Pored prateće artiljerije, veoma će efikasnu podršku nastupajućim jedinicama pružati i artiljerija neposredne podrške koja može vrlo brzo i efikasno ostvariti bateriske i divizionne vatre. Pošto se, obično, unapred neće znati koje vatre i gde treba ostvariti, to će normalni način podrške juriša biti UKV po traženju pešadije i tenkova. Za sprečavanje pokreta novih braniočevih snaga upućenih radi posedanja nastalih praznina mogu se primenjivati KV ili NZV klasičnom artiljerijom za posrednu podršku, a u izvesnim situacijama i artiljerijom za neposrednu podršku. Za veće i važnije ciljeve mogu se upotrebiti nuklearni projektili ako se ciljevi nalaze van opasne zone za sopstvene jedinice.

Pošto se na napred navedeni način, normalno, vrši i vatreno obezbeđenje borbe u dubini, to ne postoje bitnije razlike između ove dve faze i one će često predstavljati jednu fazu vatrenog obezbeđenja.

U klasičnim uslovima je početak prepotčinjavanja artiljerije bio, normalno, vezan za završetak artiljerijske podrške juriša, jer je u cilju stvaranja potrebne gustine vatre, obično, skoro sva artiljerija predviđana za podršku juriša. Pošto se upotrebom nuklearnih projektila po glavnom položaju u vatrenoj pripremi juriša menja i način vatrene podrške juriša, to se u izvesnim slučajevima može otpočeti sa premeštanjem artiljerije i pre ovladavanja glavnim položajem, jer će premeštanje artiljerije u ovom slučaju predstavljati daleko veći problem nego u klasičnim uslovima. Pri mogućoj primeni nuklearnog oružja i od strane branioca treba računati sa velikim razaranjima, a i sa kontaminacijom zemljišta, te će pokreti artiljerije biti daleko teži, a po komunikacijama, često, za izvesno vreme i nemogući. Istovremenim pokretom veće jedinice, ili više jedinica sa manjim otstojanjima i rastojanjima, stvorili bi se veoma pogodni atomski ciljevi za branioca. Da bi se sve to izbeglo, a artiljerijske jedinice, u cilju neprekidne podrške, blagovremeno premeštale, biće neophodno da se sa premeštanjem otpočne odmah po završetku vatrene pripreme juriša, s tim da se ono vrši po baterijama, a najviše po divizionima, koristeći sve pravce kojima je moguć pokret tih jedinica. Ako situacija na frontu dozvoljava, može se praktikovati, kad god za to postoje uslovi, i to da se premeštanje artiljerije većeg kalibra i dometa vrši tek u toku nastupajuće noći, a do tada da ona dejstvuje ne samo uspešnim, već i krajnjim dometom.

Kod ovakve podrške potrebno je da se ukaže na to da treba stalno pratiti neprijateljske pokrete trupa iz dubine i po svaku cenu sprečiti njihovo blagovremeno dovođenje u rejone gde se odigravaju odlučujuća dejstva. Za ovo su, pored avijacije sa klasičnim i nuklearnim bombama, veoma pogodni dirigovani projektili, i to na većim daljinama i za stalne objekte-ciljeve, a atomska artiljerija na bližim otstojanjima. Najefikasnije

dejstvo po ovakvim ciljevima postiže se kada se oni tuku u tesnacima, gde se, pored gubitaka koji im se nanose, vrše i rušenja kojima se sprečava prilazak novih snaga i povlačenje onih koje su na to prinuđene. Na ovaj način se obezbeđuju počesno tučenje neprijateljskih snaga i sredstava i brz tempo napada.

Sličan bi bio način vatrene podrške i onda kada je u vatrenoj pripremi neutralisanje braniočevih snaga i sredstava u prvoj liniji rovova vršena klasičnom, a u drugoj i trećoj atomskom artiljerijom.

Ako je napadač vršio vatrenu pripremu po glavnom položaju klasičnom artiljerijom, a u dubini odbrane nuklearnim projektilima, onda bi vatrena podrška juriša trebala da bude slična podršci u klasičnom napadu. Međutim, broj oruđa koji će se moći rasporediti na 1 km fronta biće, normalno, znatno manji nego u klasičnom napadu, pa će se i način artiljerijske podrške juriša prilagođavati imajućoj količini artiljerije. Po svemu sudeći, vatreni val, kao metod podrške juriša, biće i u ovakvom slučaju ređe primenljiv, jer zahteva veću količinu artiljerije koja će se teško moći, bez većeg rizika, obezbediti. Osim toga, najčešći raspored snaga i sredstava branioca biće po grupama, pa će i najbolji efekat biti postignut ako se artiljeriska vatra sasredi na te grupe, a to praktično znači da će metod podrške UKV po traženju pešadije najbolje odgovarati. Ovaj metod podrške biće često najbolji i u slučaju kada je odbrana organizovana po rovovskom sistemu, jer će i u tom slučaju braniočeve snage i sredstva biti raspoređeni po grupama, te bi izvođenje vatrene vala pretstavljalo neracionalno korišćenje municije. Naime, pri podršci vatrene valom artiljerija bi dejstvovala po čitavoj dubini glavnog položaja, a ne samo po onim delovima na kojima se stvarno nalaze braniočeve snage i sredstva.

*

Kao što se iz izloženog vidi, vatrena priprema i podrška juriša biće veoma različite po načinu izvođenja, tako da će se u pojedinim slučajevima izjednačavati sa dosadašnjim načinima, a u nekim znatno razlikovati. Uvek, kada su se u borbi primenjivala nova vatrena sredstva (u ovom slučaju nuklearno oružje) morali su se menjati i dotadanji načini pripreme i podrške juriša koje su uslovljavala ta nova sredstva.

Dejstva klasične artiljerije u fazi podrške juriša i u fazi borbe u dubini, ako su u vatrenoj pripremi juriša upotrebljeni nuklearni projektili po braniočevom glavnom položaju, biće najčešće slična i teško će se moći postaviti granica do koje traje podrška juriša, odnosno od koje počinje obezbeđenje borbe u dubini.

U izvesnim slučajevima će i vatrena priprema juriša biti, po načinu izvođenja, slična vatrenoj podršci juriša, te se u takvoj situaciji neće praviti razlika u metodima vatre za vreme celog toka napada.

Pošto će odbrana, najčešće, biti organizovana u vidu grupnog posedanja i utvrđivanja, to će u vatrenoj pripremi juriša češće dolaziti do primene površinsko nego linisko neutralisanje.

U toku vatrene podrške juriša, zbog napred iznete organizacije odbrane i relativno male gustine klasične artiljerije napadača, vatreni val će samo izuzetno naći primenu kao metod podrške juriša, a najpogodniji metod biće UKV po traženju pešadije i tenkova.

Daleko veći značaj nego dosada imaće oruđa za neposredno gađanje i prateća artiljerija. Od vatri klasične artiljerije najčešće će se, zbog relativno malih ciljeva, primenjivati divizione i bateriske vatre.

Atomska i klasična artiljerija, ako se pravilno upotrebe, predstavljaju skladnu celinu, s tim što će težište u raznim situacijama biti na jednoj ili na drugoj. Koja će od njih biti osnovni predstavnik vatre, zavisiće od raspoložive količine jedne i druge, kao i od načina njihove upotrebe. U sadašnjoj fazi razvoja nuklearnog oružja sigurno je to da će za manje ciljeve i one koji su u blizini sopstvenih jedinica najefikasnija biti klasična artiljerija, a za ciljeve koji su van opasne zone, a dovoljno su veliki ili važni, atomska artiljerija.
